

Brane Mozetič: *Banalije*. Ljubljana: Škuc, 2003 (zbirka Lambda; 31)

“Ljubljana je kot huda nočna mora,” pripoveduje Brane Mozetič. “Moral bi biti kar naprej pijan in zadet, da bi zdržal.” Seveda še zdaleč ni prvi, ki je prišel do takšne ugotovitve – vse to so tako izjavljali kot tudi prakticirali že davno pred njim. Od kod torej silovita privlačnost te poezije? Življenje tudi v enaindvajsetem stoletju očitno ostaja ječa, čas v njem pa rabelj hudi. Razvpiti gejevski avtor povzema svetobolno držo nesrečno zaljubljenega klasika in jo ažurira v najbolj provokativnih sodobnih situacijah. Njegov prepoznavni milje je tako še vedno “nekakšen rezervat alternativnih sil tega bednega naroda, ki mu pripadam”. Glede na krizo (srednjih let?), v katero je avtor povsem očitno zapadel, bi lahko pričakovali krepko razboleno brezobličnost s krepkim presežkom življenjskega gravža. Pa ne: oprava imamo s suvereno upesnjanim zasebnim peklom.

Zbirka, ki se začneja z nočnimi podvigi promiskuitetne homoseksualne scene in se nadaljuje v nerazveseljivi (dnevni) vsakdanjosti, se izteče v nekakšni vrtoglavici, v omamljenosti z ničem: “tla niso tla, vse lebdi / v praznini, ki ji ni konca, prividi, duhovi, / spake, voda ni voda in zrak ni zrak, ogenj ni ogenj. / Ljuba Ana, tvoje mesto je konec sveta, / brez kakršnega koli upanja, je vegetiranje, so peklenke / muke, je tiščanje v želodcu, je koncentracija vseh / negativnih sil ...” Praznina pridobiva metafizične razsežnosti, skozi njo je včasih zaslutena srhljiva podstat vsakdanjega življenja, podobna je krču, Mozetič pa jo zaznava kot svet, po katerem ga zanaša in ga ne čuti.

“Iz sosednjih sob človeški / glasovi, od zunaj avtomobili, vlaki, / zvonovi. Spustim rolete, da bi vsaj / malo zaustavil vse te šume, zlasti pa / sonce in vročino.” Vsake toliko zasije nevprašljiva preprostost, ki bi se je morda celo oklenil, pa se vedno znova izmika, raztaplja se v zaporedje bežnih prizorov, v resničnost, ki je narkotična in neobvezujoča tako kot pulziranje medijskih podob, v

svet, kjer se ni mogoče niti raniti, prav zato, ker v svojem bistvu ni nič drugega kot tapecirana norišnica. Pesnik ne moralizira in ne išče krivca, niti izhoda, že zato ne, ker v kakršno koli rešitev ali ozdravitev niti malo ne verjame. Drobci s potencialno terapevtsko vrednostjo (namigi na travme v otroštvu) ostajajo nereflektirani. Kot reminiscence, ki so po svoji fragmentarnosti izenačene z naključnimi sosledji televizijskih prizorov. Ali pa kot davni odmevi izgubljenega otroštva, ki je po vseh teh letih obledelo v spomin iz nekega drugega življenja, iz nekega drugega sveta. Od vsega je morda ostala le zgodaj odkrita zaznamovanost, homoseksualna identiteta. "Razvpiti avtor gejevske / literature, sedaj pa spet otrok, ko sem skrit / pod odejo z baterijo svetil v risbe v mladinski povesti. / Fantje, ki se brez majic igrajo na plaži. Glavni junak / mi je bil še posebno všeč, njegovo vitko napeto telo. / Bila je butasta tista moja napetost, razbijanje srca, ker / le kdo bi lahko dojel, da ne gledam punc, temveč / fante. Težko se je tega rešiti, zardevanja, drhtenja." Pa še ti obeti so se iztekli v izpraznjenost, ki ji je uspelo prepričati, da ni na svetu prav ničesar razen nje. Tako nekako gre v nič tudi spomin na očeta ("ki se mu ni zdelo vredno ostati z mano") in deda (ki "je bil prvi, ki je ugotovil, da nisem vreden / življenja"). Namigi na družinsko obremenjenost? Nikakor ne. Obtožba bi navsezadnje morala vsebovati vsaj vizijo nekakšnega boljšega življenja, ideale, ki naj bi jih zaradi travme ne mogel doseči, vse to pa pri Mozetiču seveda manjka. Če že, je prostora kvečjemu za bežno nostalgijo. "Zalotim se, kako vedno bolj tonem / v minulost, kako me vleče nazaj," beremo v pesmi, kjer zaman sanjari o sporočilu v mobilcu, o sporočilu, ki bi, kot se zdi, moralo priti iz davne preteklosti. Nепrestano piskanje telefonov pa ne prenese dolgega spomina, kaj šele vonj po senu in skoraj pozabljeno željo. Resničnost ostaja dvodimenzionalna. "Ko / vstopim v bar za geje, mi je vse tuje, / nobenega sosedovega fanta, nobenega / sena, nihče me ne pogreša. Zalotim / se, da pravzaprav ves čas iščem tipko / Izklopi."

Brezizhodnost, zahrbtno paralizirana volja. Pesnik se po gejevskih lokalnih sicer ne potika zaman, in tako niti erotičnih prizorov ne bo manjkalo, depresija pa je vendarle neizogibna. "Ne vem, kako dolgo bom še zdržal. Lahko / mi pripelješ še toliko fantov, nobenega si / ne želim zadržati. Težko prenašam / njihovo kriljenje z rokami, kričanje, / nerodnost. Kar naprej me je strah, da / eksplodirajo. Ko zaprejo vrata, si oddahnem."

Ljudje, ki se s svojimi zahtevami in pričakovanji do njega zaletavajo v šipo, ki ga loči od njih, pa so slednjič še najbolj podobni zblojenim žuželkam, ki niso pravočasno opazile steklene pregrade. Neznanka z letala, ki se vsa zgrožena zave, da sedi ob homoseksualcu, histerična nekdanja žena s svojimi izpadi po telefonu, ali pa znana pesnica, ki ga prijazno pozdravi, še največkrat pa so to seveda bolj ali manj naključni ljubimci. Skrivnostna druga oseba ednine, ki se mu nekajkrat pridruži pod steklenim zvonom, daje sicer slutiti usodnejšo, dolgotrajnejšo in nekako celo iskreno povezanost, podobno ljubezni, a kaj, ko s svojo nepredvidljivostjo še stopnjuje siceršnji kaos. Nesrečna ljubezen je ob vsem, kar se dogaja v tej poeziji, navsezadnje podobna sanjsko lepemu prividu in Mozetič sam se na vsakem koraku lahko prepriča, da obstaja obup, ki neskončno

presega muke strtega srca. Če ni izpolnjenost vsakokrat še večje razočaranje: "Jaz pa sem si domišljjal, kaka blazna navezanost, / kako globoka čustva, enkratna, neponovljiva ljubezen, / erotična privlačnost, predanost. Kasneje se je vselej / izkazalo, da se da vse našteto brez problema / prenesti na koga drugega." Na koncu vseh koncev pa je tako ali tako vsakdo sam. "Sam s sabo, ves / poten, kot pred tistimi osnovnimi vprašanji." V izpraznjenosti, ki se mirno pretaka skozi široke, enakomerne verze, ki mrki tukaj in zdaj zapreda v poezijo.

Življenje je navsezadnje že podobno filmu, vsaj koncu filma, pridih moraste ničevosti je vse močnejši. "Vidim se, / kako sedim v baru in ne morem / verjeti. Policijske sirene, gasilci, / zastave, napisi, ki brzijo, končna špica / in tema." Izhodi so zablokirani, in tisti, ki bi morda lahko vodil k sublimnemu, se izteče v smetišče podob, realnih ali medijskih, z namišljenimi zvezdami "že davno ugaslega neba, ki kot da se utrne, / v nek dokončni fenomenalni utrinek, ki ga / nihče ne preživi". Resničnost postane neresnična, kar pa ne prinese nobenega olajšanja, nasprotno, tako notranje kot zunanje dogajanje sta enako lažni, s svojo težko in motno blodnostjo pa obe enako nadležno pritiskata na živce in možgane. Bivanje na tem svetu pa je še vedno na kratki verigi priklenjeno nizko k tlom.

Zemlja je nizko padla, nebo po vsem videzu ostaja tam, kjer je vedno bilo. Z vse večjo fizično dosegljivostjo le vse bolj očitno razkazuje svojo dejansko nedotakljivost. "Kaotičen svet se vsipa z / vseh strani in visoko nad njim so morda te strani za / nekaj ur oddaljene," sanjari pesnik med poletom. Ki pa še kako dobro ve, da ga že na sosednjem sedežu čakajo predsodki in konvencije globoko nesrečnega sveta. "Ko letimo nad oblaki, pomislim: najbolje bi bilo vedno / leteti. Tu vselej sije sonce. Tako mirno je, čeprav se lahko / letalo v trenutku razleti in adijo življenje." Razgled na neskončnost omejuje letalsko okno, misel pa ostaja zasužnjena. "Gledam / oblake, kako se kopičijo, gnetejo in prerivajo, beli / ponujajo mehka tla, da bi človek izstopil / in legel nanje. Tako so si izmislili angele."

Toliko o angelih, njihova vloga se namreč kar hitro izteče, čeprav je tudi zemeljski element še kar naprej vprašljiv. "Star sem / petinštirideset let in nimam nikogar, da / bi z ljubeznijo mislil nanj," pripoveduje pesnik. In na koga naslavlja svojo precejšnjo izgubljenost? Če seveda odmislimo dvoumno in problematično senco, ki ga spremlja, že omenjeno drugo osebo ednine. Za branje njegove poezije ni treba biti homoseksualec, tako kot tudi ni potrebno biti zadet, celo svetobolno razpoloženje ni pogoj. Mozetič kot pesnik dobro ve, kaj dela, čeprav njegova depresija na videz ne omogoča distance. Kako ga torej brati? Če naj že vprašanje o idealnem bralcu ostane brez odgovora. *Banalije* so zvrhane obupa, pa vendar berljive, aktualne, pa vseeno raje nekomunikativne. Avtor ne igra na prav nobene strune, ki naj bi skrivoma pobrnevale v bralcih in komaj čakale prav na Mozetiča, nasprotno, ob zapisanem je vsak komentar odveč. Njegov pesniški temperament ni čuten le v erotičnih prizorih, pač pa je senzualen že v osnovi. In kot tak lahko mirne duše dopusti, da se skozenj pretakajo prizori, takšni in drugačni. Kar pa je, vsaj na tem mestu, tudi že dovolj. Kako torej brati to poezijo? Predsodki so nepomembni, stopnja distance pa tudi. Kar šteje, je le še tempo: "počasi, kot v / filmu, kot zadnja sekvenca in potem tema".